

Ks. ADAM BIELINOWICZ

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

SYSTEMATYCZNA KATECHEZA PARAFIALNA DZIECI I MŁODZIEŻY W ARCHIDIECEZJI WARMIŃSKIEJ W ŚWIETLE DEKRETU MERTOPOLITY WARMIŃSKIEGO Z 2015 ROKU

Wstęp

Współczesne dokumenty Kościoła¹, jak również środowiska katechetyczne w Polsce apelują o wprowadzenie systematycznej katechezy parafialnej, która nie może ograniczać się jedynie do kilku spotkań organizacyjnych przed uroczystościami pierwszej Komunii świętej i sakramentu bierzmowania. I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej, który zakończył prace w 2012 roku, kierując się obecną kondycją religijno-moralną dzieci i młodzieży, przejawiającą się między innymi w niewielkim udziale katechizowanych w liturgii i życiu sakramentalnym², podkreślił, że systematyczna katecheza parafialna jest obowiązkiem oraz trwałym i niezbywalnym prawem Kościoła³. Synod wskazał jednoznacznie na potrzebę organizacji i prowadzenia systematycznej katechezy parafialnej w całej archidiecezji warmińskiej⁴. Odpowiedzią na postulat Synodu było utworzenie Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej, która przygotowała program katechezy parafialnej i zaangażowała się w jego wprowadzenie.

¹ Zob. CT 67, DCG 21, DOK 73, 257-258, PDK 105-113, PNR, s. 10

² Współczesne problemy dzieci i młodzieży oraz sposoby zaradzania im omówiono szczegółowo podczas przygotowywania dokumentów synodalnych; zob. Komisja ds. Nauczania i Wychowania, *Instrumentum Laboris*, w: *Biuletyn nr 3 Synodu Archidiecezji Warmińskiej*, red. Sekretariat Pierwszego Synodu Archidiecezji Warmińskiej, Olsztyn 2007, s. 8-9.

³ Zob.: *I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006–2012). Misja Kościoła warmińskiego w Dziale Nowej Ewangelizacji*, Olsztyn 2012, 250.

⁴ Zob. tamże, s. 254-263.

Działalność Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej

W odpowiedzi na postulaty I (XIV) Synodu Archidiecezji Warmińskiej abp Wojciech Ziemia 13 października 2014 roku powołał do istnienia Radę Katechetyczną Archidiecezji Warmińskiej, której powierzył między innymi przygotowanie programu katechezy parafialnej.

W skład Rady weszli przedstawiciele różnych środowisk: katechetycy⁵, proboszczowie⁶, nauczyciele religii: siostry zakonne⁷, osoby świeckie⁸ i wikariusze⁹, doradca metodyczny z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie¹⁰, pracownicy Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie¹¹. Na pierwszym posiedzeniu Metropolita Warmiński wyznaczył przewodniczącego Rady oraz sekretarza. Przewodniczącym został ks. dr hab. Piotr Duksa – od 1996 roku wykładowca przedmiotów katechetycznych na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, a od 2014 roku proboszcz parafii pw. św. Andrzeja Boboli w Lidzbarku Warmińskim, zaś sekretarzem mianowano dr Bożenę Szczurek – doradcę metodycznego nauczania religii rzymskokatolickiej¹².

Podczas pierwszego zebrania skupiono się przede wszystkim na potrzebie ożywienia katechezy parafialnej. Zaplanowano pracę w zespołach nad założeniami, tematyką, formami organizacyjnymi i propozycjami materiałów do katechez, które mają być prowadzone w sposób systematyczny we wszystkich parafiach archidiecezji warmińskiej począwszy od 1 września 2015 roku.

Po sześciu miesiącach prac w zespołach i przesłaniu wniosków z tych prac do Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie opracowano projekt programu, który zaprezentowano na posiedzeniu Rady 20 maja 2015 roku. Podczas tego zebrania, któremu przewodniczył koadiutor archidiecezji warmińskiej ks. abp dr Józef Górzyński, Rada jednogłośnie rekomendowała program do zatwierdzenia przez metropolitę warmińskiego. W dniu 18 czerwca 2015 roku abp Wojciech Ziemia podpisał *Dekret o katechezie* i zatwierdził *Program katechezy parafialnej w archidiecezji warmińskiej*. W dekrete metropolita stwierdził: „w trosce o wychowanie religijne dzieci i młodzieży [...] wprowadzam obowiązek realizacji katechezy parafialnej na terenie Archidiecezji Warmińskiej. Szczegółowy program katechezy parafialnej (tematy, formy i metody) został opracowany przez Radę

⁵ Ks. dr hab. Piotr Duksa, prof. UWM, dr hab. Barbara Rozen, prof. UWM.

⁶ Ks. Krzysztof Bumbul, ks. Robert Kaniowski, ks. Marian Matuszek, ks. Tomasz Stępkowski.

⁷ S. Barbara Mazur SAK, s. Monika Siemionko CST.

⁸ Mgr lic. Sebastian Polakowski, mgr lic. Małgorzata Sutnik.

⁹ Ks. Łukasz Kowalski, ks. Damian Zembek.

¹⁰ Dr Bożena Szczurek.

¹¹ Ks. dr Adam Bielinowicz, ks. inf. dr Jan Górny.

¹² Zob. B. Szczurek, *Protokół nr 1 ze spotkania Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Rada Katechetyczna”.

Katechetyczną Archidiecezji Warmińskiej i zaprezentowany podczas konferencji rejonowych, które odbyły się w dniach 13–20 kwietnia 2015 roku. [...] Katechezę parafialną należy wprowadzić od dnia 1 września 2015 roku we wszystkich parafiach Archidiecezji Warmińskiej. Duszpasterzom oraz wszystkim osobom zaangażowanym w katechezie parafialnej udzielam pasterskiego błogosławieństwa¹³. Następnie dokument ten wraz z programem katechezy parafialnej rozesłano do wszystkich parafii w archidiecezji warmińskiej i zamieszczono go na stronie internetowej Wydziału Nauki Katolickiej w Olsztynie¹⁴.

W dniu 30 sierpnia 2015 roku we wszystkich parafiach Archidiecezji Warmińskiej odczytano komunikat podpisany przez abpa Józefa Górzyńskiego, dotyczący wprowadzenia katechezy parafialnej. W komunikacie czytamy m.in.: „Od dnia 1 września br., zgodnie z dekretem Arcybiskupa Wojciecha Ziembę Metropolity Warmińskiego, we wszystkich parafiach Archidiecezji Warmińskiej powinna być zorganizowana i systematycznie prowadzona katecheza parafialna uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. [...] Podstawowym miejscem katechezy parafialnej powinna być przede wszystkim parafia zamieszkania uczniów. Zaproponowany przez Radę Katechetyczną Archidiecezji Warmińskiej program katechezy parafialnej umożliwi różnorodną jego realizację. [...] apelujemy do rodziców, aby ich dzieci w niej uczestniczyły. Wyrażam głęboką nadzieję, że trud realizacji katechezy parafialnej przyczyni się do dobrego i integralnego wychowania młodego pokolenia, opartego na autentycznych wartościach chrześcijańskich oraz pozwoli w znacznym stopniu uchronić dzieci i młodzież od wielu zagrożeń, z którymi współcześnie mamy do czynienia¹⁵”.

Program katechezy parafialnej

Program składa się z czterech punktów zatytułowanych: *Założenia wstępne*, *Tematyka*, *Propozycje organizacyjne*, *Propozycje materiałów praktycznych*¹⁶. W założeniach wstępnych, uzasadniając potrzebę wprowadzenia katechezy parafialnej, autorzy zamieścili odwołanie do następujących dokumentów: *Katechizm Kościoła Katolickiego*¹⁷, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*¹⁸ oraz fragment przemówienia, które wygłosił św. Jan Paweł II do biskupów polskich w czasie wi-

¹³ W. Ziembę, *Dekret o katechezie parafialnej*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 137, s. 122.

¹⁴ www.katecheza.olsztyn.pl [dostęp: 22.11.2015 r.]

¹⁵ Zob. J. Górzyński, *Komunikat kurii archidiecezji warmińskiej do odczytania w XXII Niedzielę Zwykłą, 30 sierpnia 2015 r.*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 138, s. 57-58.

¹⁶ Rada Katechetyczna Archidiecezji Warmińskiej, *Program katechezy parafialnej w Archidiecezji Warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 138, s. 88-95 [dalej: *Program...*].

¹⁷ Zob. KKK 2226.

¹⁸ Zob. DOK, nr 80-84.

zyty „ad limina” w Rzymie¹⁹. Następnie zapisano, że „we wszystkich parafiach Archidiecezji Warmińskiej, począwszy od roku szkolnego 2015/16 powinna być zorganizowana i systematycznie prowadzona katecheza parafialna dzieci i młodzieży, uczęszczających do szkoły podstawowej, gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. Odpowiedzialnym za odpowiednie zorganizowanie katechezy parafialnej i właściwy jej poziom jest proboszcz. Powinien on zintegrować katechezę parafialną i szkolne nauczanie religii z całym duszpasterstwem parafialnym”²⁰.

Rozdział II został podzielony na cztery etapy: katecheza parafialna dzieci klas I – III szkoły podstawowej, katecheza parafialna dzieci klas IV – VI szkoły podstawowej, katecheza parafialna młodzieży gimnazjalnej, katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Każdy z etapów zawiera propozycję tematów do realizacji podczas spotkań. Założono jednak, że tematy nie muszą być obligatoryjne i ostatecznie proboszcz parafii będzie decydował o ich doborze²¹.

We wstępie do pierwszego etapu zapisano, że „dzieci powinny uczestniczyć w katechezie inicjacyjnej, stanowiącej przygotowanie do sakramentów Eucharystii i pokuty. Szkołę uważa się za miejsce pośredniego przygotowania do sakramentów, natomiast na parafii spoczywa odpowiedzialność za bezpośrednie wprowadzenie w misterium tych sakramentów, a następnie za pogłębianie życia eucharystycznego”²². W dalszej części zaprezentowano tematy dla poszczególnych klas.

Klasa pierwsza: „Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny”, „Podczas chrztu zostaliśmy przyjęci do grona przyjaciół Jezusa”, „Dziękujemy Bogu za rodziców proszących dla nas o wiarę”, „Wyznajemy wiarę w Boga”, „Boga nazywamy naszym Ojcem”, „Bogu dziękujemy za Jezusa”, „Dajemy świadectwo o Bogu”, „Oddajemy cześć Bogu razem z Matką Jezusa (nabożeństwo majowe)”. Klasa druga: „Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny”, „W tajemnicach różańca poznajemy życie Jezusa i Maryi (nabożeństwo różańcowe)”, „Święci proszą Boga za nami”, „W Jezusie doznajemy dobroci Boga”, „Dobremu Bogu powierzam swoje radości i kłopoty, „Przepraszam Boga za zaniedbane dobro i popełnione zło”, „Przyjaciele Jezusa oddają cześć Maryi (nabożeństwo majowe)”, „Oddajemy cześć Najświętszemu Sercu Pana Jezusa (nabożeństwo czerwcowe)”. Klasa trzecia: „Rozpoczynamy przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej”, „Razem z Maryją przygotowujemy się do pierwszego spotkania z Jezusem w spowiedzi i Komunii świętej (poświęcenie różańców)”, „Święci wzorem do naśladowania”, „Medalik symbolem naszej wiary”, „Książeczka do modlitwy naszym modlitewnikiem na drogę życia” (poświęcenie książeczek do modlitwy)”, „Jezus

¹⁹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do biskupów polskich w czasie wizyty „ad limina” w Rzymie* (2 II 1998), 5.

²⁰ *Program...*, s. 88-89.

²¹ Zob. tamże, s. 89-93.

²² Tamże, s. 89.

światłem naszego życia”, „Krzyż znakiem miłości Boga do człowieka (nabożeństwo Drogi Krzyżowej)”, „Przepraszamy Boga i bliźnich (nabożeństwo pokutne)”²³.

Na drugim etapie – dla dzieci klas IV – VI szkoły podstawowej – przewidziano katechezę wprowadzającą w historię zbawienia, skorelowaną z opracowanym na ten etap edukacyjny programem nauczania w szkołach. Treści koncentrują się głównie wokół Pisma Świętego. Klasa IV: „«Mów Panie, bo sługa Twój słucha» – spotkanie połączone z nabożeństwem Słowa Bożego z wręczeniem egzemplarza Pisma Świętego”, „Eucharystia spotkaniem z Jezusem, który umacnia swoim Słowem i Ciałem”, „Aktualizacja zbawczych wydarzeń w liturgii roku liturgicznego”, „Otwarcie się w modlitwie na Boga”, „Odpowiedzialność za bliźnich”, „Spotkanie z Jezusem przebaczącym”, „Hierarchia wartości oparta na wierze”, „Chrystus przewodnikiem w drodze do Boga Ojca”. Klasa piąta: „Miłość Boga do człowieka”, „Uczestnictwo w dziele stworzenia”, „Przymierze Boga z człowiekiem”, „Bóg w życiu człowieka”, „Przewodnicy w wierze”, „Jezus spełnieniem oczekiwań zbawczych”, „Aktualność sakramentu pokuty”, „Zmartwychwstanie Chrystusa umacnia nadzieję”. Klasa szósta: „Chrzest przyjęciem do wspólnoty”, „Chrzest zobowiązaniem do dzielenia się Ewangelią z innymi”, „Chrzest sakramentem wiary”, „Chrzest sakramentem nowego życia”, „Ochrzczony namaszczone Duchem Świętym”, „Biała szata – znak narodzin dla Pana Boga”, „Chrzest sakramentem przymierza z Bogiem”, „Ochrzczony «światłem i solą ziemi»”²⁴.

Katechezie młodzieży gimnazjalnej postawiono za cel przygotowanie do świadomego przyjęcia sakramentu bierzmowania oraz pogłębienie rozumienia wiary i świadectwa o niej. Zwieńczeniem tego etapu katechezy parafialnej ma być przyjęcie sakramentu bierzmowania, które powinno nastąpić w III klasie gimnazjum. Klasa pierwsza: „Być stworzonym przez Boga – szansa czy ograniczenie”, „Miejsce Boga w życiu człowieka”, „Wiara w Boga – szansą czy zagrożeniem”, „Udział w nowym stworzeniu”, „Nowy człowiek”, „Nowy świat”, „Łączenie w życiu wiary i nauki”, „Zaufać i powierzyć się Bogu, to...”. Klasa druga: „Zostałem ochrzczony – powierzony społeczności ludzkiej”, „Jako ochrzczony żyję w społeczności ludzkiej”, „Udział w życiu społecznym: służba i miłość na wzór Jezusa”, „Sens troski o sprawy społeczne”, „Społeczność Kościoła i moje w niej miejsce”, „Odpowiedzialność za siebie w Kościele”, „Odpowiedzialność za społeczność Kościoła”, „Kościół domowy, Kościół parafialny”. Klasa trzecia: „Dojrzałość i jej przejawy”, „Dlaczego bierzmowanie?”, „Wiara źródłem dojrzewania człowieka”, „Przejawy życia wiarą: życie sakramentalne i życie modlitwy”, „Bierzmowanie sakramentem wiary”, „Aby godnie i odpowiedzialnie przyjąć sakrament bierzmowania”, „Co dalej, po przyjęciu sakramentu bierzmowania?”, „Pozostawać świadkiem”²⁵.

²³ Tamże, s. 89-90.

²⁴ Tamże, s. 90-91.

²⁵ Tamże, s. 91-92.

Ostatni etap dotyczy katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Tematy spotkań skoncentrowano na pomocy w odkrywaniu drogi powołania życiowego oraz na przygotowaniu do małżeństwa i założenia rodziny chrześcijańskiej. Zapisano, że „na zakończenie tego etapu katechetycznego absolwenci, którzy uzyskali pozytywną ocenę końcową ze szkolnej nauki religii, winni otrzymać zaświadczenie o ukończeniu bliższego przygotowania do sakramentu małżeństwa”²⁶. W ciągu trzech lub czterech lat edukacji (zależnie od typu szkoły) przewidziano 24 spotkania, których tematykę ujęto w czterech modułach. Moduł pierwszy: „Abyście byli jedno – rola wspólnoty w życiu człowieka”, „Człowiek jako istota społeczna (typy, rodzaje i funkcje grup oraz wspólnot)”, „Rodzina jako Kościół domowy”, „Rodzina wprowadzająca w liturgię”, „Wspólnota rodzinna miejscem przekazywania wiary”, „Wspólnota rodzinna kształtująca postawy wobec świata (ekologia), Ojczyzny (patriotyzm)”, „Rodzina a wspólnota parafialna”, „Wspólnota rodzinna a grupy rówieśnicze”. Moduł drugi: „Bądźcie doskonałymi... – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej”, „Więź z Chrystusem wynikająca z chrztu i bierzmowania”, „Człowiek wobec wezwania Bożego – tajemnica powołania chrześcijańskiego”, „Wielość powołań w Kościele”, „Cnoty moralne jako konsekwencja umiłowania Chrystusa”, „Prawa, wolność, sumienie”, „Dojrzałość jako zdolność do kierowania własnym życiem”. Moduł trzeci: „Będziesz miłował... – Rola więzi w kształtowaniu wspólnoty”, „Męskość i kobiecość”, „Dar rodzicielstwa”, „Czystość przejawem dojrzałości i odpowiedzialności w sferze płciowości”, „Wybór, akceptacja, odpowiedzialność”, „Od zakochania do miłości dojrzałej”, „Narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa”. Moduł czwarty: „Ślubuję Ci miłość... – wspólnota małżonków w Chrystusie”, „Małżeństwo jako sakrament”, „Zaręczyny – sens i obyczaje”, „Liturgia Słowa (czytania, modlitwa powszechna)”, „Elementy liturgii sakramentu małżeństwa – przysięga małżeńska, błogosławieństwo małżonków”, „Symbolika znaków obrzędowych (obrączka, stuła, welon, wianek)”²⁷.

W trzecim rozdziale opisując propozycje organizacyjne odniesiono się do miejsca, czasu, form i metod pracy. Zdaniem autorów programu, podstawowym i pierwszym miejscem katechezy parafialnej powinna być parafia zamieszkania katechizowanych. Jednakże, ze względów duszpasterskich, uwzględniono wyjątki od tej zasady i dopuszczono możliwość uczestnictwa dzieci i młodzieży w katechezach organizowanych w innych parafiach²⁸. Katechezy należy organizować podczas okresu trwania nauki w szkołach (od początku września do końca czerwca). Zalecana jest organizacja zajęć w cyklu miesięcznym. Mogą to być spotkania np. wszystkich uczniów klas I lub spotkania w grupach liczących od 15 do 20 osób. Zaznaczono, że „w mniejszych parafiach, być może, wskazana jest organizacja

²⁶ Tamże, s. 92.

²⁷ Tamże, s. 92-93.

²⁸ W wypadku uczniów, którzy nie ukończyli 18 roku życia, rodzice powinni wyrazić zgodę, by ich dziecko uczęszczało na zajęcia do innej parafii. Zob. tamże, s. 93.

jednego spotkania dla klas łączonych: I, II, III (w cyklu trzyletnim zrealizowany byłby cały program dla każdej klasy)²⁹.

Podczas spotkań zalecono stosowanie metod pracy, które nie koncentrują się wyłącznie na przekazie treści, lecz ukierunkowane są na kształtowanie umiejętności i stymulowanie zmian w osobowości katechizowanych. Zwrócono szczególną uwagę na metody aktywizujące, jak np. dyskusja, panel, świadectwa życia chrześcijańskiego; metody liturgiczne, jak np. celebrowanie, medytacja, różnorodne formy modlitewne oraz metody biblijne, jak np. szkoła Słowa Bożego, analiza strukturalna, konkurs biblijny³⁰.

Na posiedzeniu, które odbyło się 20 maja 2015 roku, Rada Katechetyczna Archidiecezji Warmińskiej zdecydowała, że nie podejmie się opracowania materiałów do prowadzenia katechezy parafialnej, a jedynie wskaże propozycje pomocy już wcześniej wydanych³¹. Decyzję uzasadniono przede wszystkim tym, że istnieją w naszym kraju dobrze opracowane i powszechnie dostępne pomoce do prowadzenia katechezy parafialnej³².

Do katechezy dzieci klas I – III szkoły podstawowej zalecono korzystanie z opracowań pod redakcją: ks. Jana Szpeta i Danuty Jackowiak³³ oraz ks. Ryszarda Czekalskiego i Ewy Jancewicz³⁴; dla klas IV – VI: ks. Bogusława Połcia³⁵ oraz ks. Ryszarda Czekalskiego i Ewy Jancewicz³⁶; dla młodzieży gimnazjalnej:

²⁹ Ostateczna decyzja dotycząca organizacji katechezy parafialnej powinna zapaść po uwzględnieniu miejscowych uwarunkowań. Zob. tamże, s. 93-94.

³⁰ Tamże, s. 94.

³¹ Zob. B. Szczurek, *Protokół nr 2 ze spotkania Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej z dnia 20 maja 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Rada Katechetyczna”.

³² Ponadto decyzję uzasadniano tym, że w Archidiecezji Warmińskiej nie mamy środków na opracowanie i wydanie nowych pomocy. Zob. tamże.

³³ *Jesteśmy Dziećmi Boga. Katecheza parafialna. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok I*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003; *Przewodnik metodyczny. Jesteśmy Dziećmi Boga. Katecheza parafialna i celebrowanie liturgiczne. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok I*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003; *Przewodnik metodyczny. Przyjdź do nas, Panie. Katecheza parafialna i celebrowanie liturgiczne. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok II*, Poznań 2003; *Przyjdź do nas, Panie. Katecheza parafialna. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok II*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003.

³⁴ *Idziemy do Pana Jezusa. Przygotowanie do Pierwszej Komunii świętej. Materiały dla kapłanów i katechetów*, red. R. Czekalski, E. Jancewicz Kraków 2011.

³⁵ *Umiłowani przez Jezusa. Celebrowanie i katechezy parafialne o sakramencie pokuty i pojednania oraz Eucharystii dla katechizowanych z klasy czwartej szkoły podstawowej*, red. B. Połć, Tarnów 2014; *Prowadzeni przez Jezusa. Celebrowanie i katechezy parafialne o słowie Bożym dla katechizowanych z klasy piątej szkoły podstawowej*, red. B. Połć, Tarnów 2014; *Wybrani przez Jezusa. Celebrowanie i katechezy parafialne o Kościele i sakramencie chrztu świętego dla katechizowanych z klasy szóstej szkoły podstawowej*, red. B. Połć, Tarnów 2014.

³⁶ *Chrześcijaństwo wielki dar. Przygotowanie do odnowienia przyrzeczeń Chrztu świętego. Materiały dla kapłanów i katechetów*, red. R. Czekalski, E. Jancewicz, Kraków 2012.

YOUCAT³⁷ i materiały pod redakcją: ks. Tadeusza Panusia³⁸ i ks. Zbigniewa Maciejewskiego³⁹; dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych pod redakcją: ks. Jana Szpeta, ks. Damiana Bryła⁴⁰, ks. Tadeusza Panusia⁴¹, ks. Zbigniewa Marka⁴². Na stronie Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej umieszczono zakładkę „Katecheza parafialna – materiały praktyczne”, w której publikowane są na bieżąco propozycje scenariuszy spotkań katechetycznych w parafii i innych materiałów możliwych do wykorzystania w ramach katechezy parafialnej⁴³.

Dane statystyczne

Każdego roku wszystkie parafie zobowiązane są do wypełnienia „Ankiety katechetycznej” i przesłania ich do Wydziału Nauki Katolickiej w Olsztynie. Ankieta składa się z dwóch części: pierwsza dotyczy nauczania religii w przedszkolach i szkołach, druga katechezy parafialnej. W Archidiecezji Warmińskiej istnieją 262 parafie, jednakże z uwagi na niewielką liczbę mieszkańców, czasami dwie a nawet trzy parafie obsługiwane są przez jednego księdza proboszcza. W związku z tym liczba proboszczów jest mniejsza niż liczba parafii i w 2015 roku wynosiła 228⁴⁴. Z uwagi na to, że zdecydowana większość księży proboszczów (z parafii łączonych) przesyła jedną ankietę, na potrzeby analizy liczbę parafii rozumie się jako liczbę proboszczów. Do końca listopada 2015 roku przesłano 215 „Ankiety katechetycznej”, co stanowi 94% spośród wszystkich parafii z Archidiecezji Warmińskiej. Aż 188 (87,4% z nadesłanych ankiet) księży proboszczów zadeklarowało, że na terenie ich parafii jest obecna systematyczna katecheza parafialna. W trzech parafiach (1,4%) trwają przygotowania do jej wprowadzenia. 10 proboszczów (4,7%) nie podało żadnych informacji w tym zakresie, a 14 (6,5%) napisało, że katecheza nie jest organizowana. Jednocześnie proboszczowie jako przyczyny wskazali: brak możliwości dojazdu katechizowanych do parafii, brak szkół na terenie parafii, brak dzieci i młodzieży w parafii, brak osób, które podjęłyby się prowadzenia spotkań⁴⁵.

³⁷ *Youcat polski. Katechizm Kościoła katolickiego dla młodych*. Wydanie drugie poprawione, Kielce 2015; *Youcat polski. Bierzmowanie. Przewodnik dla katechetów i animatorów*, red. N. Baer Łódź 2015.

³⁸ *Wypłyn na głębię... Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety. Celebracje konfereencji*, red. T. Panuś, Kraków 2001.

³⁹ Z. Maciejewski, *Przygotowanie do bierzmowania – program. Bierzmowanie może mieć sens*. Pomoce dostępne na: <http://bierzmowanie.natan.pl> [dostęp: 25.11.2015].

⁴⁰ *Przypatrzcie się powołaniu waszemu. Materiały do katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, red. J. Szpet, D. Bryl, Poznań 2004.

⁴¹ *3 razy M. Mocni mocą miłości. Materiały pomocnicze do katechezy parafialnej dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, red. T. Panuś, Kraków 2005.

⁴² *Drogi i ścieżki powołania. Materiały do katechezy parafialnej dla młodzieży ponadgimnazjalnej. Przygotowanie bliższe do sakramentu małżeństwa*, red. Z. Marek, Kraków 2007.

⁴³ www.katecheza.olsztyn.pl

⁴⁴ Oprócz proboszczów w parafiach należących do Archidiecezji Warmińskiej pracuje 94 księży wikariuszy, a w nauczaniu religii: 377 świeckich nauczycieli religii i 18 sióstr zakonnych.

⁴⁵ Zob. *Ankiety katechetyczne z 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Ankiety katechetyczne 2015”.

Katecheza dzieci klas I – III obecna jest wszędzie tam, gdzie organizowana jest katecheza parafialna. Liczbę uczestników podano w 87 (40,5%) ankietach i wynosi ona około 4000 dzieci, co stanowi blisko 90% uczniów uczęszczających na religię w szkołach znajdujących się na terenie lub w pobliżu tych parafii. Wysoka frekwencja niewątpliwie wynika z tego, że w ramach katechezy parafialnej prowadzone jest przygotowanie do przyjęcia pierwszej Komunii świętej. W 141 parafiach (65,6%) spotkania odbywają się raz w tygodniu, najczęściej w niedzielę przed lub po Mszy św. W 12 parafiach (5,6%) spotkania organizowane są raz na dwa tygodnie, a w pozostałych – raz w miesiącu. W 167 parafiach (77,7%) spotkania prowadzą sami księża proboszczowie, zaś w pozostałych katechizują: osoby świeckie, siostry zakonne i księża wikariusze⁴⁶.

Katechizacja parafialna dla uczniów klas 4-6 obecna jest w 68 parafiach (31,6%). Liczbę uczestników podały 42 parafie (40,5%) i wynosi ona około 350 dzieci co stanowi blisko 15% uczniów uczęszczających na religię w szkołach znajdujących się na terenie lub w pobliżu parafii. W 147 parafiach (68,4%) nie podjęto się organizacji katechezy parafialnej na tym etapie edukacyjnym. W 12 parafiach (17,6%) spotkania odbywają się raz w tygodniu, w 6 (8,9%) raz na dwa tygodnie, a w pozostałych raz w miesiącu 50 (73,5%). W 49 parafiach (72,%) spotkania prowadzą sami księża proboszczowie, zaś w pozostałych katechizują: osoby świeckie, siostry zakonne i księża wikariusze.

Katecheza dla uczniów z gimnazjum prowadzona jest w 112 parafiach (52%). Liczbę uczestników podały 83 parafie (74,1%) i wynosi ona około 3500 osób, co stanowi blisko 30% wszystkich uczniów uczęszczających na religię w gimnazjach znajdujących się na terenie lub w pobliżu parafii. W 103 parafiach (47,9%) nie podjęto się organizacji katechezy parafialnej na tym etapie edukacyjnym. W 66 parafiach (58,9%) spotkania odbywają się raz w tygodniu, w 11 (9,8%) – raz na dwa tygodnie, w pozostałych 35 (31,2%) raz w miesiącu. W parafiach spotkania prowadzą najczęściej księża wikariusze i osoby świeckie, księża proboszczowie prowadzą zajęcia w 42 parafiach (37%).

Katecheza dla młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych prowadzona jest w 48 parafiach (22,4%). Liczbę uczestników podało 19 parafii (39,6%) i wynosi ona około 350 osób, co stanowi 8% wszystkich uczniów uczęszczających na religię w szkołach ponadgimnazjalnych znajdujących się na terenie lub w pobliżu parafii. W 167 parafiach (77,6%) nie podjęto się organizacji katechezy parafialnej na tym etapie edukacyjnym. W 25 parafiach (52%) spotkania odbywają się raz w tygodniu, a w 23 (48%) raz w miesiącu. W parafiach spotkania prowadzą najczęściej księża wikariusze.

⁴⁶ W ankietach najczęściej nie podawano danych imiennych i dokładnej liczby prowadzących. Zob. tamże.

Wnioski i postulaty

Wprowadzeniu systematycznej katechezy parafialnej w Archidiecezji Warmińskiej towarzyszyły skrajne opinie zarówno w środowisku osób duchownych, jak i świeckich, zwłaszcza nauczycieli religii. Podczas konferencji dla księży i katechetów, które odbyły się w kwietniu 2015 roku, poproszono uczestników o anonimowe zgłaszanie uwag dotyczących omawianego tematu. Część głosów była przeciwna, wśród nich przeważały następujące argumenty: katecheza parafialna przyczyni się do usunięcia nauczania religii ze szkół, nie będzie chętnych do udziału w tej katechezie, większość księży proboszczów nie podejmie organizacji spotkań, parafie nie dysponują odpowiednim zapleczem (dawne salki katechetyczne zostały zlikwidowane), nie ma odpowiedniej liczby osób świeckich przygotowanych do prowadzenia katechezy parafialnej⁴⁷. Wśród głosów na „tak” przeważały opinie, że należy koniecznie wprowadzić systematyczną katechezę parafialną, ponieważ jedynie niewielka część dzieci i młodzieży systematycznie uczestniczy w niedzielnych Mszach i nabożeństwach, zaś większość katechizowanych nie ma żadnego kontaktu z parafią, że same lekcje religii nie wystarczą, aby budzić żywą wiarę, że współcześnie większość rodzin jest mało religijnych, a znaczna część rodziców poświęca niewiele czasu na wychowanie swoich dzieci⁴⁸.

Zgromadzone dane, których źródłem są ankiety katechetyczne, pokazują, że w zdecydowanej większości parafii katecheza parafialna została zorganizowana i cieszy się zainteresowaniem. Największa frekwencja uczestników jest na etapach klas I – III szkoły podstawowej oraz gimnazjum. Wiąże się to z przygotowaniem do sakramentów Eucharystii i pokuty oraz bierzmowania. Na pozostałych etapach frekwencja jest zdecydowanie słabsza. Chociaż ogólna liczba uczestników jest mniejsza niż na szkolnych lekcjach religii, należy mieć świadomość, że katecheza parafialna staje się szkołą kształcącą katolickie elity. Jak słusznie zauważa ks. K. Misiaszek: „Kościół ma do tego nie tylko prawo, ale i obowiązek, niezależnie od tego, jak będzie osądzany i postrzegany. To nie jest ani rodzaj działań dyskryminacyjnych, ani tym bardziej ksenofobicznych, które wskazywałyby na jakieś rodzaje wykluczeń. To jest wyraz najgłębszej prawdy o Kościele i wierze, domagających się ludzi głębokiej i zaangażowanej wiary”⁴⁹.

Najczęściej zajęcia prowadzi księża proboszczowie, co wynika zapewne z tego, że na terenie Archidiecezji Warmińskiej większość stanowią niewielkie parafie, gdzie nie ma zatrudnionych księży wikariuszy oraz jest niewiele osób świeckich

⁴⁷ Zob. A. Bielinowicz, *Protokół z konferencji rejonowych, które odbyły się w dniach 13 – 20 kwietnia 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Konferencje rejonowe”.

⁴⁸ Zob. tamże.

⁴⁹ K. Misiaszek, *Porażka katechezy parafialnej*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 2014, nr 2(23), s. 85.

zaangażowanych w życie parafii. W większych parafiach najczęściej spotkania prowadzą księża wikariusze oraz absolwenci Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Warmińskiej Szkoły Biblijnej, liderzy grup religijnych i nadzwyczajni szafarze Komunii świętej. Należałoby w większym stopniu zaangażować osoby świeckie – w tym celu postuluje się utworzenie w Archidiecezji Warmińskiej szkoły katechistów lub przynajmniej organizację serii kursów, które przygotowywałyby do prowadzenia systematycznych katechez parafialnych z dziećmi i młodzieżą.

Katecheza parafialna dzieci i młodzieży funkcjonuje w Archidiecezji Warmińskiej od wielu lat. Jej stan prezentuje artykuł, który ukazał się w „Studiach Warmińskich” w 2013 roku⁵⁰. Analizując liczbę parafii, w których prowadzone są systematyczne spotkania⁵¹, czy liczbę osób zaangażowanych w ich prowadzenie⁵², należy jednoznacznie stwierdzić, że wprowadzenie systematycznej katechezy, pomimo olbrzymiego trudu, okazało się celowe i doprowadziło nie tylko do zwiększenia liczby parafii, w której organizowane są spotkania, ale także pozwoliło swym zasięgiem objąć znacznie większą grupę dzieci i młodzieży.

Niniejszy artykuł nie wyczerpuje w pełni tematu, który obrazowałby stan systematycznej katechezy parafialnej w Archidiecezji Warmińskiej po dekrecie metropolity warmińskiego z 2015 roku. Dla całościowego obrazu należałoby przeprowadzić badania wśród osób prowadzących spotkania, katechizowanych oraz rodziców. W związku z tym postuluje się, aby badania te zrealizować i opublikować ich wyniki. Należy mieć nadzieję, że systematyczna katecheza parafialna w Archidiecezji Warmińskiej będzie kontynuowana w dalszych latach i swym zasięgiem obejmie kolejne i jeszcze większe grupy dzieci i młodzieży, zwłaszcza uczniów starszych klas szkoły podstawowej i szkół ponadgimnazjalnych.

Streszczenie

Od 1 września 2015 roku w Archidiecezji Warmińskiej zaczął obowiązywać dekret metropolity warmińskiego, dotyczący wprowadzenia we wszystkich parafiach systematycznej katechezy parafialnej dzieci i młodzieży. Artykuł prezentuje działalność Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej, która przygotowała program katechezy

⁵⁰ A. Bielinowicz, *Katecheza parafialna w archidiecezji warmińskiej – stan (październik 2012) i wyzwania na przyszłość*, „Studia Warmińskie” 2013, nr 50, s. 69-78.

⁵¹ Spotkania dla uczniów przygotowujących się do pierwszej Komunii i spowiedzi świętej prowadzono w 178 parafiach, co stanowi 78% wszystkich parafii, a do sakramentu bierzmowania w 115 (50%). Natomiast żaden z proboszczów nie wykazał w ankiecie katechetycznej, że na terenie jego parafii prowadzone są spotkania dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Aż w 47 (21%) parafiach nie prowadzono żadnych spotkań. Zob. tamże, s. 70-72.

⁵² Spotkanie prowadzili jedynie księża i nauczyciele religii. Zob. *Ankiety katechetyczne z 2012 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Ankiety katechetyczne 2012”. Frekwencji na spotkaniach nie podano.

parafialnej. W dalszej kolejności autor przedstawia ogólne założenia tego program oraz dane statystyczne dotyczące organizacji systematycznej katechezy parafialnej, a następnie formułuje wnioski i postulaty.

Słowa kluczowe: katecheza parafialna, religia, Archidiecezja Warmińska

Summary

The decree of the Metropolitan of Warmia came into force in the Archdiocese of Warmia since September 1st 2015. It relates to the introduction of the systematic parish catechesis of children and young people in all the parishes. The article presents the activities of the members of Catechetical Council of the Archdiocese of Warmia, who prepared a parish catechesis program. Subsequently, the author presents the broad outlines of this program and the statistics on the organization of systematic parish catechesis. He formulates conclusions and proposals at the end.

Keywords: catechesis in parish, religion, Archdiocese of Warmia,

LA SISTEMATICA CATECHESI PARROCCHIALE DEI BAMBINI E DEI GIOVANI NELL'ARCIDIOCESI DI WARMIA ALLA LUCE DEL DECRETO DEL METROPOLITA DI WARMIA DEL 2015

Riassunto

Il primo settembre del 2015 nell'arcidiocesi di Warmia è entrato in vigore un decreto del metropolita di Warmia che immette in tutte le parrocchie una sistematica catechesi parrocchiale per i bambini e giovani. L'articolo presenta le attività del Consiglio dell'Arcidiocesi di Warmia per la Catechesi il quale ha preparato un programma di catechesi parrocchiale. Successivamente, l'autore ne presenta i presupposti generali nonché i dati statistici riguardanti l'organizzazione di tale, e quindi formula conclusioni e le proposte.

Parole chiave: catechesi parrocchiale, la religione, Arcidiocesi di Warmia

Bibliografia

- 3 razy M. Mocni mocą miłości. *Materiały pomocnicze do katechezy parafialnej dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, red. T. Panuś, Kraków 2005.
- Ankiety katechetyczne z 2012 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Ankiety katechetyczne 2012”.
- Ankiety katechetyczne z 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie w Olsztynie, Teczka „Ankiety katechetyczne 2015”.
- Bielinowicz A., *Katecheza parafialna w archidiecezji warmińskiej – stan (październik 2012) i wyzwania na przyszłość*, „Studia Warmińskie” 2013, nr 50, s. 69-78.
- Bielinowicz A., *Protokół z konferencji rejonowych, które odbyły się w dniach 13 – 20 kwietnia 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Konferencje rejonowe”.

- Chrztu świętego wielki dar. Przygotowanie do odnowienia przyrzeczeń Chrztu świętego. Materiały dla kapłanów i katechetów*, red. R. Czekalski, E. Jancewicz, Kraków 2012.
- Drogi i ścieżki powołania. Materiały do katechezy parafialnej dla młodzieży ponadgimnazjalnej. Przygotowanie bliższe do sakramentu małżeństwa*, red. Z. Marek, Kraków 2007.
- Górzyński J., *Komunikat Kurii Archidiecezji Warmińskiej do odczytania w XXII Niedzielę Zwykłą, 30 sierpnia 2015 r.*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 138.
- I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006–2012), *Misja Kościoła warmińskiego w Dziele Nowej Ewangelizacji*, Olsztyn 2012.
- Idziemy do Pana Jezusa. Przygotowanie do Pierwszej Komunii świętej. Materiały dla kapłanów i katechetów*, red. R. Czekalski, E. Jancewicz, Kraków 2011.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”*, Rzym 1979.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do biskupów polskich w czasie wizyty „ad limina” w Rzymie (2.II.1998)*.
- Jesteśmy Dziećmi Boga. Katecheza parafialna. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok I*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum 1994.
- Komisja ds. Nauczania i Wychowania, *Instrumentum Laboris*, w: *Biuletyn nr 3 Synodu Archidiecezji Warmińskiej*, red. Sekretariat Pierwszego Synodu Archidiecezji Warmińskiej, Olsztyn 2007.
- Komisja ds. Nauczania i Wychowania, *Współczesne problemy dzieci i młodzieży oraz sposoby zaradzania im*, w: *Biuletyn nr 3 Synodu Archidiecezji Warmińskiej*, red. Sekretariat Pierwszego Synodu Archidiecezji Warmińskiej, Olsztyn 2007.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Directorium Catechisticum Generale*, Rzym 1971.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Rzym 1997 (wyd. polskie: Pallottinum 1998).
- Maciejewski Z., *Przygotowanie do bierzmowania – program. Bierzmowanie może mieć sens*; pomoce: <http://bierzmowanie.natan.pl> [dostęp 25.11.2015].
- Misiaszek K., *Porażka katechezy parafialnej*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 2014, nr 2(23).
- Panuś T., *Wyplłyn na głębię... Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety. Celebracje, konferencje*, Kraków 2001.
- Połeć B., *Umiłowani przez Jezusa. Celebracje i katechezy parafialne o sakramencie pokuty i pojednania oraz Eucharystii dla katechizowanych z klasy czwartej szkoły podstawowej*, Tarnów 2014.

- Prowadzeni przez Jezusa. Celebracje i katechezy parafialne o słowie Bożym dla katechizowanych z klasy piątej szkoły podstawowej*, red. B. Połec, Tarnów 2014.
- Przewodnik metodyczny. Jesteśmy Dziećmi Boga. Katecheza parafialna i celebracje liturgiczne. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok I*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003.
- Przewodnik metodyczny. Przyjdź do nas, Panie. Katecheza parafialna i celebracje liturgiczne. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok II*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003.
- Przyjdź do nas, Panie. Katecheza parafialna. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok II*, red. J. Szpet, D. Jackowiak, Poznań 2003.
- Przypatrzenie się powołaniu waszemu. Materiały do katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, red. J. Szpet, D. Bryl, Poznań 2004.
- Rada Katechetyczna Archidiecezji Warmińskiej, *Program katechezy parafialnej w Archidiecezji Warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 138.
- Szczurek B., *Protokół nr 1 ze spotkania Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Rada Katechetyczna”.
- Szczurek B., *Protokół nr 2 ze spotkania Rady Katechetycznej Archidiecezji Warmińskiej z dnia 20 maja 2015 roku*, Archiwum Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Teczka „Rada Katechetyczna”.
- Szpet J., Jackowiak D., *Idziemy do Pana Jezusa. Przygotowanie do Pierwszej Komunii świętej. Materiały dla kapłanów i katechetów*, red. R. Czekalski, E. Jancewicz Kraków 2011.
- Szpet J., Jackowiak D., *Jesteśmy Dziećmi Boga. Katecheza parafialna. Sakramenty pokuty i Eucharystii. Rok I*, Poznań 2003.
- Umiłowani przez Jezusa. Celebracje i katechezy parafialne o sakramencie pokuty i pojednania oraz Eucharystii dla katechizowanych z klasy czwartej szkoły podstawowej*, red. B. Połec, Tarnów 2014.
- www.katecheza.olsztyn.pl [dostęp: 22.11.2015]
- Wybrani przez Jezusa. Celebracje i katechezy parafialne o Kościele i sakramencie chrztu świętego dla katechizowanych z klasy szóstej szkoły podstawowej*, red. B. Połec, Tarnów 2014.
- Wypłyn na głębię... Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety. Celebracje konferencje*, red. T. Panuś, Kraków 2001.
- Youcat polski. Bierzmowanie. Przewodnik dla katechetów i animatorów*, red. N. Baer, Łódź 2015.
- Youcat polski. Katechizm Kościoła katolickiego dla młodych. Wydanie drugie poprawione*, Kielce 2015.
- Ziemia W., *Dekret o katechezie parafialnej*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 2015, nr 137.